SUB | NIEDERSÄCHSISCHE STAATS- UND UNIVERSITÄTSBIBLIOTHEK GÖTTINGEN

Werk

Titel: Herbarium Amboinense, plurimas conplectens arbores, frutices, herbas, plantas ter
Jahr: 1750
Kollektion: Zoologica
Digitalisiert: Niedersächsische Staats- und Universitätsbibliothek Göttingen
Werk Id: PPN369547365
PURL: http://resolver.sub.uni-goettingen.de/purl?PPN369547365
OPAC: http://opac.sub.uni-goettingen.de/DB=1/PPN?PPN=369547365

LOG Id: LOG_0252
LOG Titel: Caput Trigesimum Primum. Chirotheca marina. Sarong tangan laut. - Een en Dertigste Hoofdstuk. De Zee-Handschoen
LOG Typ: chapter

Übergeordnetes Werk

Werk Id: PPN369544501
PURL: http://resolver.sub.uni-goettingen.de/purl?PPN369544501
OPAC: http://opac.sub.uni-goettingen.de/DB=1/PPN?PPN=369544501

Terms and Conditions

The Goettingen State and University Library provides access to digitized documents strictly for noncommercial educational, research and private purposes and makes no warranty with regard to their use for other purposes. Some of our collections are protected by copyright. Publication and/or broadcast in any form (including electronic) requires prior written permission from the Goettingen State- and University Library.
Each copy of any part of this document must contain there Terms and Conditions. With the usage of the library's online system to access or download a digitized document you accept the Terms and Conditions.
Reproductions of material on the web site may not be made for or donated to other repositories, nor may be further reproduced without written permission from the Goettingen State- and University Library.

For reproduction requests and permissions, please contact us. If citing materials, please give proper attribution of the source.

Contact

Niedersächsische Staats- und Universitätsbibliothek Göttingen
Georg-August-Universität Göttingen
Platz der Göttinger Sieben 1
37073 Göttingen
Germany
Email: gdz@sub.uni-goettingen.de

CAPUT TRIGESIMUM PRIMUM.

Chirotheca marina. Sarong tangan laut.

Hæc quoque eſt planta ſpongioſa, ex anguſto principio ample ſeſe extendens in multos quaſi digitos, inferius anguſtatos & conjunctos, ſuperius latos, & foramine excavatos, concava porro eſt, & duplicis formæ.

Prima multos rotundos gerit digitos, quorum quidam haud craſſiores ſunt pollice, ſuperne gerentes anguſtum & rotundum foraminulum.

Alii craſſitiem habent brachii infantis, ampleque aperti ſunt inſtar inteſtini, ſuntque porro interne concavi inſtar crateris vel inſtar abſciſſorum digitorum in chirothecis laneis, interne glabriores quam externe, ſubſtantiæ inſtar lanæ & ſpongiæ inter ſeſe mixtæ, coloris ex gilvo cinerei inſtar aliarum ſpongiarum.

Sine notabili radice quibusvis inſidet ſcopulis, inque digitorum cavitatibus piſciculi habitant & ſquillæ, in & extra natantes.

Altera forma longiores & ſuperius acutiores gerit digitos, externe maxime ſpinuloſos, ſed ſpinulæ non duræ ſunt, texturæ craſſioris & latioris præcedente, magis ad ſpongioſam quam ad ligneam adcedens naturam. Digiti interne quoque concavi & glabri ſunt, in quibus ſimiles piſciculi & ſquillæ ludunt. Sunt autem faſciculi ultra pedem alti, multis digitis ſimul concretis, qui vili inſident radici.

Nomen. Latine *Chirotheca marina*; Malaice *Sarong tangan laut.*

Locus & *Uſus.* Hæ plantæ nulli inſerviunt uſui, ſed inſtar priorum tanquam res raræ ſervantur.

In hac Chirotheca marina piſciculus habitat peculiaris naturæ & formæ, eſtque ſpecies *Ican batu*, formæ planæ & tenuis, coloris rubri cum nigricantibus annulis, atque hic piſciculus ſub cavis etiam reperitur ſaxis, hoſce autem inhabitat digitos, ſed non conſtat, an hoſce formet, pungit homines inſtar Gallinæ, ſi nimis prope adcedunt, ſed non dolet.

EEN EN DERTIGSTE HOOFDSTUK.

De Zee-Handſchoen.

Dit is ook een ſpongieus gewas; uit een ſmal begin zig ver uitbreidende in veele vingeren, beneden ſmal, en allegaar by malkander gevoegt, boven breed, en met een gat, voorts binnen hol, van tweederlei gedaante.

De eerſte heeft veele ronde vingeren, zommige niet dikker, dan een duim, boven met een ſmal rond gaatje.

Andere zyn zoo dik als een kinder arm, en wyd geopent als een darm. Voorts binnen hol als een bekertje, of gelyk afgeſneede vingeren aan de wolle handſchoen, binnen effener dan buiten, van ſubſtantie als wol en ſpongie door malkander gemengt, van couleur vaal-graauw als andere ſpongie.

Het ſtaat zonder kennelyke wortelen op alderhande klippen, en in de holligheden van de vingeren woonen kleine Visjes en Garnaaltjes, daar uit en inzwemmende.

De tweede gedaante heeft langere en boven ſpitzere vingeren, van buiten heel ſteekelig, dog de doorens zyn niet hard, grover en breeder van geweef dan het voorgaande, meer na de ſpongieuſe dan houte natuur trekkende. Binnen zyn de vingeren mede hol en effen, daar diergelyke Visjes en Garnaaltjes in ſpeelen. Het zyn boſſen ruim een voet hoog, met veele vingeren nevens malkander gewaſſen, op een ſlegten wortel ſtaande.

Naam. *In 't Latyn* Chirotheca marina; *in't Maleits* Sarong tangan laut.

Plaats en Gebruik. *Deze gewaſſen dienen tot niets, maar werden gelyk het voorgaande tot rariteit bewaart.*

In deze Chirotheca marina *woond een ander klein Visje van een byzondere aart en fatzoen, een ſlag van* Ican batu, *plat en dun, rood met zwartagtige banden, die men ook onder de holle ſtenen vindt, hy woond in deze vingeren, maar men weet egter niet, dat hy dezelve formeerd, hy pikt na de menſchen als een Hoen, als men hem te na komt, dog zonder zeer te doen.*

CAPUT TRIGESIMUM SECUNDUM.

Barba marina.

Binæ denique ſubſequuntur plantæ marinæ, quæ cum Zoophytis quoque conveniunt, ſed magis ad ſaxoſam adcedunt naturam, ac proinde ad hunc pertinent librum.

Primo. *Barba marina*, videtur eſſe faſciculus albarum vel cinerearum firmarum ſetarum, forma penicilli. Inferius vero locantur radici nodoſæ, quæ formam fere gerit ſcroti, & compoſita eſt ex granis ſaxoſis. Hiſce ſetæ inſident, totumque penicillus ultra ſpithamam longus eſt, ſuperne acuminatus inſtar coni, externe glaber & parum anguloſus, tenui obductus ſubſtantia inſtar nebulæ linteæ Tsjavoni dictæ, ſub qua multi oculi ſeu foraminula conſpiciuntur. Hac nebula ſaxoſa abſtracta in conſpectum modo veniunt albæ iſtæ ſeu griſeæ ſetæ craſſitie Equiſeti, rugoſæ & acutæ, præſertim circa inferiorem partem, ubi & quodammodo lædunt. Tumque ſeſe aperiunt capilli iſtius coni, & incomptam formant barbam, quæ tactu facile frangitur, fruſtaque cuti inhærent cum levi pruritu. Cætera coni pars ſibi porro adhæret inſtar Capillitii, per ſordes & lentes intricati. Sub aqua per nebulam mucoſam vivere videtur, ſed ſupra aquam nullum ſignum vitæ vel ſenſus in ea detegitur, excepto levi cutis pruritu.

Nomen. Latine *Barba marina*; Malaice vocari poſſet *Djangot* ſeu *Barba laut.* Aliis quoque *Penicillus marinus* dicitur, hujus enim ſpecies quoque reperitur in mari mediterraneo. Hiſce in terris raro in conſpectum venit, aliquando enim per piſcatorum hamos modo adtrahitur, profunde in mare demiſſos. Nullum quoque huc usque notum habet uſum, piſcatores enim pro noxio habent producto, ac proinde in mare id mox iterum projiciunt.

TWEE EN DERTIGSTE HOOFDSTUK.

De Zee-Baart.

Daar volgen nog twee zeldzame zeegewaſſen, die met de Zoophytis ook al mede gemeenſchap hebben, dog de ſteenige natuur nog al nader zyn, en dierhalven in dit Boek behooren.

1. Barba marina *ſchynt een bondeltje te zyn, van witte of gryze, ſtyve borſteltjes, in gedaante van een quaſt of groffe Penceel. Beneden ſtaan ze op een knobbelagtige wortel, geformeert ſchier als een klootſak, gemaakt van klein en ſteenig gruis. Hier in ſteeken de borstels, zynde de geheele quaſt ruim een ſpan lank, boven ſpits toeloopende gelyk een kegel, van buiten effen, en wat hoekig, omgeven met een fyne ſubſtantie, gelyk het linnen Tsjavony genaamt, daar onder men veele oogjes of gaatjes ziet. Dit ſteenagtig linnen afgetrokken zynde, vertoonen haar eerſt de witte of gryze borstels in de dikte van Paartshairen, ruig en ſcherp, inzonderheid omtrent het onderſte, daar ze ook eenigzints ſnyden. Als dan open hun de hairen des kegels, en maken een verwerden baart, in't aanraken ligt breekende, en de ſtukken kleeven aan de huid met een klein jeuken. De reſt van de keegel kleeft nog al aan malkander gelyk een lok hairs, die door vuiligheid en neeten aan malkander hangt. Onder water ſchynt het met zyn ſlymerig vel eenig gevoelen te vertoonen, maar boven water kan men geen teeken van leven nog beweeging daar aan gewaar werden, behalven een klein jeuken op de huid.*

Naam. *In 't Latyn* Barba marina; *in 't Maleits mag men 't noemen* Djangot *of* Barba laut. *By anderen werd het ook* Penicillus marinus *genaamt, want een gedaante daar van ook in de Middellantſche Zee gevonden werd. Hier te lande komt het zelden voor den dag, werdende maar ſomtyts opgehaalt met de Viſſers hoeken, die wat diep in zee gelaten werden. Het heeft ook tot nog toe geen bekent gebruik, want de Viſſers houden 't voor een ſchadelyk gewas, ſmytende het ſtraks weder in zee.*